

Miként válik remekmű a leggyöngébb Krúdy-írásból?

A *Komáromi fiú* című történelmi kalandregényét, ifjúsági regényét 1903-ban írta Krúdy Gyula; akkor, amikor a sikeres elődöktől, Mikszáthtól és Jókaitól még nem tudott, és nem is akart elszakadni. Az ő példájuk szerint kívánt mesélni a fiatal olvasóknak, romantikus történelemszemlélettel, tréfás-bús emlékezéssel. Később, 1920 után már Krúdy Gyula is tudta, hogy a történelmi téma egyébre is jó, mint szép mesére, andalításra, könnyfakasztásra, borongós-fölemelő példázatok közreadására. De a század első éveiben még csaknem oly' ártatlan volt az irodalomban Krúdy, mint regényhőse, a tizenöt esztendő Pali gyerek a forradalomban. A nagy példák után járt, csökönyös és tiszta következetes-séggel. Nem is tekinthetnénk igazán az övének *A komáromi fiú* című regényt, ha címlapján nem állna ott: írta Krúdy Gyula. Jószert semmi nincs benne ugyanis, ami az általam ismert és tisztelt Krúdy Gyulára emlékeztetne. Mondhatnánk rá, közepesen sikeredett Jókai-írás (az ő szerzőségét a történetet elindító helyszín, Komárom is indokolná, hiszen tudjuk, milyen fontos szerepet játszott a szülőváros Jókai Mór írásművészetében, 48-as szereplésében, illetve a forradalmi szerepért „kijáró” büntetések elengedésében). De mondhatnánk azt is erre a jó ideig feledett ifjúsági történetre, hogy a fiatal Mikszáth szerzette, rosszkedvében: — és a magyar irodalomtörténet egyik jeles személyét sem sértenénk meg e vélekedéssel a három közül.

Markos Miklós, aki *A komáromi fiút* most előszedte, televízióra alkalmazta és rendezte, nem javított, de rontott az eredeti íráson. Forradalmi pikareszket faragott belőle. Elindított egy legénykét 49 forradalmi nyarán a hős Komáromból és eljuttatott a világsíki fegyverletétel ügy, hogy a szabadságharc realiztikus vonásait, idő előtt felnőtte érlelő keserű-cinikus leckéjét valószínűtlen kalandok során szemléltetni benne. Annyi, a képernyőről „kikandikáló” hiány, logikátlanság, ésszerűtlenség és következetlenség került a március tizenötödikén bemutatott, csaknem mozifilm hosszúságú tévéfilmbe, amennyit hat-tizenhárom részes sorozatoktól szokott meg legfeljebb a néző. Csakhogy a sorozatokban rendszerint feleli az ember a történet bakugrásait, a képi szerkesztetlenséget, hiszen ki is tudná egyik héttől a másikig, de akár egyik estétől a másikig számon tartani a hiányzó láncszemeket! Itt viszont, egyetlen, iskolaszünetes délutánon...? Itt sem igen tudta éber és komisz figyelemmel, racionálisan számon tartani a hiányokat és a gyarlóságokat alighanem senki sem. A gyakorlatlan fiatalokkal — Szabados Mihállyal, Ujszászi Károllyal, Pacziga Mónikával — és rutinos felnőttel — Halmágyi Sándorral, Nagy Annával, Horváth Sándorral — eljátszatott kalandfilm ugyanis tiszta erkölcsű jelentésével túlnőtt az irodalmi alapanyagának, meg a filmváltozatnak a gyöngeségein is, a kalandosság-ra ügyelő nézői kandságon is. Csak arra lehetett figyelni, ahogyan a történet főhőse, a mutáló hangú, agyafúrt és kötelességtudó kamaszfiú a küldetését teljesíti. Elindítják valahová fontos ügyben, szent megbizatással, és ennek a Krúdy kitalálta, de talán a valóságban is létező gyerekembernek nincs más forradalmi hit és reménye, mint az, hogy a megbizatást végre kell hajtani.

Nemigen tekinthetnénk persze másnak *A komáromi fiú* című tévéfilmet, mint a tévé gyermek- és diákszerkesztőségének böcsülettel elvégzett, közepes munkáját, ha kaphattunk volna gazdag-több és egyszerűbb leckét is a forradalmi helytállás mibenlétéről az elmúlt hét tavaszi forradalmainkat gyakorta emlegető, színes műsorából. Bevált (?) gyakorlat szerint azonban a forradalmi gondolat megint csak pódiumos ünnepélyességgel, tudós kétkedéssel és kosztümös unalmassággal jelent meg a képernyőn. E tekintetben bizony nemigen ment előbbre fajzatunk az elmúlt nyolcvan-ötven év alatt. Mint nagyapáink iskolai, köztéri ünnepélyein egykoron — mutatis mutandis —, most is úgy csendülnek föl a versek és a dalok március tizenötödikén a megemlékezés

áhitatos óráiban (legfeljebb a szónokok érvelnek másként egyazon idézetkészlet birtokában, mint máskor), és este ugyanolyan súlyos drapériájú drámához visszük el kötelező ünnepi tapsunkat, mint elődeink. Az ünnepi, tudós kétkedés — igaz — korunk találmánya, efféle nem „vetemedtek volna” a tiszteletudónak nevelt „ösök”. (Meg, nem is igen vetemedhettek, hiszen 48-ról, 49-ről újabban előkerült levéltári leletek segítik megrajzolni a lehetséges, a valószínű történelmi igazságot. Nagyapáink tehát még bizvást hirdethették például, hogy a szabadságharcban, a 48-asban is, másban is, voltak hősök, és voltak árulók. Manapság viszont nehéz ily' édes könnyűséggel történelmi múltunkat vizsgálván elkülöníteni a két kategóriát. A megszokások, a hagyományok szerint „működő”, ünnepélyes, történelmi emlékezés megszerkesztői azonban — úgy tetszik — figyelmen kívül hagyják, hogy abban az újabb keletű történelmi érdeklődésben, amely ma az emberek többségét jellemzi, nem elégszik meg szinte senki a tavaly, tavalyelőtt, meg azelőtt hallott és látott ünnepi formulákkal, a magát újabb-keletűnek hirdető, valójában azonban hagyományosan poros drámai patetizmussal. (Beleborzong az ember még a gondolatába is annak, milyen életteli, nagy tragédiákat írhatott volna egy Shakespeare 48—49 történetéből!). És alighanem a kételyeknek és nemzetkiábrándításnak — ostorozásnak sincs most itt az ideje. Egyszerű és egyértelmű igazságokra várunk legalább ünnepnapokon, kusza életeket és eszméket kitisztító példákra és gondolatokra. Por és patetizmus nélkül ábrázolt, követhető, de legalábbis szerethető emberekre nagy korok történelméből. Nos erre mind alkalmas volt *A komáromi fiú* legénykéje „menő szerelesnek” is tekinthető fejfedőjével meg a mellényével, ártatlan és sebezhetetlen forradalmi hitével, esendő mberségével. Alkalmas volt ez a fiú arra, hogy *legtisztább* énnket képzeljük el a forradalomban. Ezért azután gyöngéd szeretettel szemléltük kalandjait — még ha tudtuk is, nem éppen sikerült film, nem éppen remekművír írás hozta őt elénk.

Lócaei Gabriella